

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2009. év július hó 2. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t :

A kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt az I. rendű terhelt és társa ellen indított büntetőügyben az I. rendű és a II. rendű terheltek védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Szolnoki Városi Bíróság 10.B.158/2007. számú ítéletét és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1.Bf.539/2008/3. számú ítéletét megváltoztatja.

Az I. rendű és a II. rendű terhelteket a kiskorú veszélyeztetésének büntette (Btk. 195. § (1) bekezdés) miatt emelt vád alól felmenti.

A fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértése miatt a terheltekkel szemben az eljárást megszünteti.

Elrendeli a bűnügyi költség címén befizetett összegnek a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkorai törvényes kamatával együtt a terheltek részére történő visszafizetését.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye. Ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

I. A Szolnoki Városi Bíróság a 2008. év április hó 7. napján kihirdetett 10.B.158/2007/32. számú ítéletében az I. és a II. rendű terheltek bűnösségét társtettesként elkövetett kiskorú veszélyeztetésének büntetéseben (Btk. 195. § (1) bekezdés, Btk. 20.§

(2) bekezdés) állapította meg. Ezért az I. rendű terheltet 1 évi, a II. rendű terheltet 10 hónapi börtönbüntetésre ítélte. A szabadságvesztés végrehajtását mindkét terheltet érintően 2 évi próbaidőre felfüggesztette azzal, hogy a próbaidő alatt pártfogó felügyelet alatt állnak. Kötelező magatartási szabályként előírta gyermekük, kiskorú sértett vonatkozásában az egészségügyi-, gyermekvédelmi és gyermekjóléti szolgálatokkal való együttműködés kötelezettségét.

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. rendű és a II. rendű terhelték élettársak. 2002. év június hó 20. napján született gyermekük, akit közösen nevelnek. Az I. rendű és a II. rendű terhelték önhibájukból nem gondoskodtak arról, hogy gyermekük a 11 hónapos életkora után előírt, életkorhoz kötött védőoltásokat megkapja. A morbilli-mumpsz-rubeola elleni trivalens oltóanyaggal (MMR), a járványos gyermekbénulás (OPV) és a járványos gennyes agyhártyagyulladás emlékeztető (Hib.II.) oltása 15 hónapos korban, a diphtheria-tetanus-sejtmentes pertussis oltóanyaggal és inaktivált poliovírus tartalmú oltóanyaggal (DPT.II.) végzett oltás a betöltött 3 éves korban esedékes.

A terhelték az ÁNTSZ 2006. január 4. napján kelt, a védőoltások pótlását elrendelő határozatának teljesítését megtagadták.

A kötelező védőoltások elmaradása miatt a terhelték gyermekének kellő immunizálása elmaradt. A gyermek e fertőző betegségekre fogékonyabb, így veszélyeztetett azok leküzdésében. A védettség hiánya miatt megbetegedése esetén környezetét is fertőzésnek teheti ki.

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában kifejtette, hogy a terheltéknek egészségügyi végzettsége nincs, orvosi szakkérdésekben semmilyen szakismerettel nem rendelkeznek. A terhelték védekezésére reagálva rögzítette, hogy a 15 hónapos kort megelőzően előírt és a sértett által még időben megkapott védőoltások nem befolyásolják az antibiotikumok, gyulladáscsökkentők, lázcsillapítók iránti érzékenységet. A sértett a védőoltásoktól nem válhatott antibiotikumra érzékennyé. A gyermek 3 és fél éves koráig orvosilag dokumentált megbetegedései mind természetes okú megbetegedések voltak, melyek az addig megkapott védőoltásokkal nem álltak összefüggésben, a megbetegedések nem a védőoltások szövődményeiként jelentkeztek.

A terhelték gyermekénél semmilyen ismert érzékenység nem áll fenn. Annak eldöntése, hogy az oltandó személy számára a védőoltás beadható-e, az oltó orvos feladata és kötelessége, aki egyedileg bírálja el az oltás végrehajthatóságát (18/1998. (VI.3.) Népjóléti Miniszteri rendelet 15. § (2) bekezdés a) pontja). A magyarországi

szabályozás szerint tehát nem a kiskorú szülei jogosultak annak eldöntésére, hogy a védőoltás beadható-e, avagy sem.

Az I. rendű és a II. rendű terheltek magatartásukkal a fertőző betegségek és járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI.3.) Népjóléti Miniszteri rendelet 5. § (2) bekezdés e) és g) pontjának, a 14. § (1) bekezdésének, és az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 58. § (3) bekezdésének rendelkezéseit szegték meg. Gyermeük beoltatásának elkerülésével, illetve elhárításával a kiskorú egészségét veszélyeztették, ezáltal - közös döntésükkel, mint társtettesek - megvalósították a vádban terhükre rótt kiskorú veszélyeztetésének büntettét.

A másodfokon eljáró Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság a 2008. év október hó 15. napján jogerős 1.Bf.539/2008/3. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta: a társtettesi elkövetésre utalást mellőzve mindkét terhelt börtönbüntetését 6 hónapra enyhítette. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

II. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen I. rendű és II. rendű terheltek meghatalmazott védője nyújtott be a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjára alapított felülvizsgálati indítványt. Álláspontja szerint a terheltek büntetőjogi felelősségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével került sor.

A terheltek gyermeke 5 hónapos koráig az előírt 7 védőoltást megkapta. A védő okfejtése szerint a terheltek ezeket az oltásokat a gyermek egészségére nézve veszélyesnek ítélték. Ezért a további védőoltásoktól a kiskorú hiperérzékenysége és antibiotikum-érzékenysége hivatkozással elzárkóztak.

Mindemellett a védő vitatta, hogy a terheltek magatartása súlyosan veszélyeztette volna a gyermek egészségét, testi fejlődését. A terheltek e később jogellenesnek ítélt magatartással a gyermekvédelmi törvényt sértették meg. Ez azonban önmagában nem vonhat maga után büntetőjogi szankciót. A konkrét cselekmény - az elkövetés körülményei folytán, társadalomra veszélyesség hiányában - nem meríti ki a kiskorú veszélyeztetése büntetének törvényi tényállását.

Végül a védő hivatkozott arra is, hogy az eljáró bíróságok a terheltek bűnösségének megállapíthatósága esetén is törvénysértő büntetést szabott ki, mert a büntető anyagi jogi szabályt helytelenül alkalmazta. A törvénysértően súlyos büntetés neme és mértéke nem igazodik a bűncselekmény és a terheltek személyében rejlő társadalomra veszélyességhez, a bűnösség fokához és a büntetés kiszabása során irányadó egyéb körülményekhez.

Mindezekre figyelemmel a védő indítványozta, hogy a Legfelsőbb Bíróság a sérelmezett ítéletet változtassa meg. Elsődlegesen a terhelteket az ellenük emelt vád alól bűncselekmény hiányában mentse fel, másodlagosan - bűnösségük megállapításának helybenhagyása esetén - részesítse őket megrovásban.

A Legfőbb Ügyészség Fk.Bf.253/2009. számú írásbeli nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványt, a tényállást támadó részében a törvényben kizártnak, a büntetőjogi marasztalást kifogásoló részében alaptalannak ítélte, és a megtámadott határozatok hatályában tartását indítványozta.

Érvelése szerint az életkorhoz kötött védőoltások immunológiai és epidemiológiai szempontból legmegfelelőbb időpontban történő beadásának elmaradása miatt a sértett gyermek fogékornak tekinthető a diftéria, a járványos gennyes agyhártyagyulladás, a járványos gyermekbénulás, a mumpsz, a kanyaró és a rózsahimlő, valamint a B típusú Haemophilus influenzae által okozott invazív betegséggel szemben. A fertőződés veszélye olyan kórokozók vonatkozásában, amelyek védőoltással kivédhetők, folyamatosan fennáll. A terheltek annak ellenére, hogy tudomással bírtak az oltások elmaradásának lehetséges egészségügyi következményeiről, az oltások beadatását megtagadták. Ez a magatartásuk súlyos kötelességszegésként értékelendő, amellyel okozati összefüggésben, az immunitás hiányában a súlyos kimenetelű járványos megbetegedés folyamatosan fennálló kockázata folytán a kiskorú sértett egészségének és testi fejlődésének konkrét veszélyeztetése bekövetkezett.

A büntetés kiszabása egyébként csak akkor támadható, ha annak kiszabására az elbírált cselekmény jogsértő minősítésével vagy más anyagi jogszabálysértéssel összefüggésben került sor.

A védő a nyilvános ülésen - a tényállás vitatásának mellőzésével - arra hivatkozott, hogy a terheltek cselekménye - a gyermek speciális egészségi állapotát ismerve - nélkülözi a társadalomra veszélyességet.

A Legfőbb Ügyészség képviselője felszólalásában a társadalomra veszélyesség hiányára, illetve az abban való tévedésre hivatkozást - az ítéleti tényállással ellentétesnek, ezért alaptalan tartotta. Írásbeli indítványát fenntartotta.

III. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítvány elbírálása során a Be. 423. § (1) bekezdésében megjelölt törvényi korlátozásnak megfelelően a kötelezően irányadó jogerős ítéleti tényállás alapján vizsgálta a terheltek bűnösségére levont jogi következtetések helyességét.

E körben a védő felülvizsgálati érvelését alaptalannak találta.

A terheltek hiányos ismereteik, tudatlanságuk miatt akadályozták meg azt, hogy gyermekük a kötelező védőoltásokat megkapja. Ismeretlen forrásból szerzett információik alapján úgy vélték, hogy a gyermeknek ártanak ezek az oltások, ezért következetesen és meggondoltan szembehelyezkedtek a védőoltásokat előíró jogi szabályokkal. Tudatosan választották tehát a jogsértést, ebben pedig - különös tekintettel arra, hogy a védőoltások szükségességéről és alapvető biológiai összefüggéseiről többszörösen is felvilágosították őket - nem tévedésük, hanem gyermek egészségével kapcsolatosan kialakított egyéni elképzeléseik motiválták őket. Az a körülmény, hogy a szakmailag megalapozott felvilágosításokkal szembe fordulva a terheltek saját - a biológiai ismereteket mindenben nélkülöző feltételezéseiknek megfelelően - önkényesen cselekedtek, nem esik a büntetőjogilag releváns társadalomra veszélyességben való tévedés fogalom körébe.

A Legfelsőbb Bíróság tehát elvetette a felülvizsgálati indítvány érvelését, ám a terhelteknek felrótt cselekmény anyagi jogi megítélésében eltért a felülvizsgált ítéletek álláspontjától is, és nem osztotta a legfőbb ügyészégi nyilatkozatban kifejtetteket sem.

A Btk. 195. § (1) bekezdésében meghatározott kiskorú veszélyeztetésének büntettét követi el - többek között - az a szülő, aki kiskorú gyermekének gondozása körében felmerülő kötelezettségét súlyosan megszegi és ezzel a gyermek testi fejlődését veszélyezteti. A terheltek aktív, szándékos magatartással hiúsították meg, hogy kiskorú gyermekük az életkorhoz kötött védőoltásokat megkapja. Nem kétséges, hogy ezzel az e védőoltásokkal megelőzni kívánt betegségekkel szembeni teljesebb immunitásának kialakulását megghiúsították. A felülvizsgált ítéletek szerint a terheltek magatartásának eredménye kiskorú gyermekük gyermekoltásokkal biztosítható védettségének hiánya. Ez pedig veszélyt jelent a gyermekekre abban az esetben, ha az ilyen betegségek kórokozóival történő megfertőződésére - a környezeti viszonyok miatt - lehetőség adódik.

A kötelező védőoltások miatt e betegségek előfordulása azonban gyakorlatilag igen ritka. Gyakorlatilag ugyancsak ritka - és más terápiás módon hárítható - a többnyire speciális környezeti viszonyok közt elszenvedhető tetanusz-fertőződés is. Ekként viszonylag csekély annak a lehetősége, hogy a védőoltások hiányában a gyermek ténylegesen megfertőződjön, így testi fejlődése közvetlen veszélybe kerüljön.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette eredmény-bűncselekmény. Megvalósításának feltétele a kiskorú testi fejlődésének már bekövetkezett, tényleges veszélyeztetése. A veszély fogalmilag

kettős eredetű: megállapíthatóságához jelen esetben 1/ a gyermek - adott betegségekkel szembeni - immunitásának hiánya (mint veszélyeztetett tényező) mellett, 2/ a fertőződés ténylegesen fennálló reális lehetősége (mint veszélyeztető tényező) is szükséges. Tény azonban, hogy a fertőződés lehetősége - éppen a védőoltásokkal elért közegészségügyi helyzet miatt - rendkívül csekély. Nem állítható tehát, hogy a terheltek gyermeke az oltások hiányában állandóan (és már a vád tárgyává tett időszakban is) a testi fejlődését veszélyeztető súlyos fertőzések veszélyében élne. A Legfelsőbb Bíróság jogértelmezése szerint a veszély távoli, nem feltétlenül bekövetkező (elvi) lehetősége a bűncselekmény tényállásának megállapításához nem elegendő. A gyermek testi fejlődését ténylegesen veszélyeztető helyzet hiányában a kiskorú veszélyeztetése büntette nem állapítható meg.

A Legfelsőbb Bíróság a kiskorú veszélyeztetésének büntettével összefüggő jogértelmezése során figyelemmel volt a 22/2007. számú Bk. véleménynel felülvizsgált 47. számú büntető kollégiumi állásfoglalásban kifejtettekre is. A határozat szerint a tanköteles gyermek rendszeres iskolába járatását elmulasztó szülő szabálysértést követ el, s jöllehet köteleességszegése a gyermek fejlődését nyilvánvalóan hátrányosan érinti - önmagában nem alkalmas a kiskorú veszélyeztetése büntettének megállapítására. A Legfelsőbb Bíróság előzőekben idézett döntése szerint "a szabálysértéstől a kiskorú veszélyeztetésének büntette alapvetően különbözik. A büntett megvalósulásának ugyanis törvényi feltétele, hogy az említett kötelezettség súlyos megszegése azzal a következménnyel járjon, hogy a gyermek szellemi fejlődését veszélyeztesse. Ezt a nyilván inkább kivételesen előforduló következményt esetleg szakértő bevonásával, a tárgyaláson felmerült egyéb bizonyítékok alapján lehet megállapítani. Ennek hiányában azonban a szülő mulasztása csupán az említett szabálysértést valósítja meg." (BH.2008.2. szám)

Mindemellett a Legfelsőbb Bíróság tekintetbe vette a védőoltásokkal kapcsolatos jogi szabályozást áttekintő, az Alkotmánybíróság 39/2007. (VI. 20.) AB határozatában kifejtetteket is.

Az AB határozat a védőoltások megtagadásával kapcsolatos alkotmányjogi helyzetet elemezve az emberi méltósághoz való alapjog részeként vette figyelembe a testi integritáshoz való jog érvényesülését. E körben a védőoltások kikényszeríthetőségével összefüggésben hangsúlyozta, hogy "az állam csak abban az esetben korlátozhatja az alapjogokat" (ekként az alapjogból származó testi integritáshoz való jogot is), "ha a legitim célok védelme másként nem érhető el. Az alapjog korlátozáshoz tehát szükséges, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményének: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyenek egymással. A törvényhozó a

korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni" (idézett AB határozat 7. pont). "Kötelező és kényszerítő jogi eszköz igénybevétele általában csak végső eszköz lehet a közegészségügyi célok elérése érdekében".

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 58.§ (4) bekezdése szerint "ha a védőoltásra kötelezett személy e kötelezettségének írásbeli felszólításra sem tesz eleget, az egészségügyi hatóság a védőoltást határozattal rendeli el." A közigazgatási hatósági eljárás szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 140.§-141.§-ában foglalt eljárási szabályok értelmében a védőoltással kapcsolatos kötelezettség teljesítése (vagyis a védőoltás beadása) közigazgatási úton - ismételhető bírság kiszabásával, végső soron a végrehajtás elrendelésével, a végrehajtás elrendeléséről szóló jogerős határozat esetén - akár rendőri közreműködéssel is - kikényszeríthető. Ha a védőoltást gyermekkorúnak kell beadni, a közigazgatási hatósági kötelezés a gyermek törvényes képviselőjét (szülőjét) érinti.

Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII.28.) Korm. rendelet a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztását szankcionáló 102. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint: "aki a védőoltásra" (...stb.) "egészségügyi jogszabályt vagy az ilyen jogszabály alapján kiadott egészségügyi rendelkezést megszegi, 60 000 forintig terjedő pénzbírsággal sújtható." E szabálysértések miatt az ÁNTSZ jogosult eljárni.

A kötelező védőoltások beadásának kikényszeríthetősége tehát a jogrendszer különböző szintjein jelenik meg: közigazgatási eljárással és bírságolással maga a védőoltás beadása biztosítható, a szabálysértési eljárással pedig szankcionálható a védőoltás beadásával kapcsolatos egészségügyi rendelkezéseknek ellenszegülő személy. Mindezt figyelembe véve az állam több szinten, többféle jogi eszközzel, ezen eszközök alkalmazása esetén kellő hatékonysággal biztosítja a lakosság - főként pedig a gyermek-populáció - epidémiái védezettségét. Rendszertani szempontból is rögzíthető tehát, hogy a társadalom járványügyi védezettségét biztosító védőoltási rendszer érvényesülésének hatékony jogi eszközei a közigazgatási és szabálysértési eljárásokban megtalálhatók. A jogalkotó a védőoltások joghátránnyal történő kikényszeríthetőségének biztosítását e szinteken határozta meg. Mindezt figyelembe véve e közegészségügyi érdek védelmét nem a büntetőjog kiterjesztő - ezért tilalmazott - értelmezése és alkalmazása, hanem a közigazgatási és szabálysértési jogban szabályozott egyéb eszközök hatékony alkalmazása hivatott biztosítani.

Mindezt összegezve a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a terheltek vád tárgyává tett magatartása a sértett fejlődésének

veszélyeztetése - mint törvényi tényálláselem hiányában - a kiskorú veszélyeztetésének büntette megállapítására nem alkalmas, ezért a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatokat megváltoztatta és a Be. 427. § (1) bekezdés a) pontja alapján maga hozott a törvénynek megfelelő határozatot.

Az I. rendű és a II. rendű terhelte az ellenük kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt emelt vád alól a Be. 331. § (1) bekezdése alapján - figyelemmel a Be. 6. § (3) bekezdés a) pontjára - bűncselekmény hiányában felmentette.

Az I. rendű és a II. rendű terhelte vád tárgyává tett magatartása a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértését valósította meg, e cselekmény azonban az 1999. évi LXIX. törvény 11. § (7) bekezdése alapján elévült, ezért a Legfelsőbb Bíróság az eljárást ezt érintően megszüntette.

A terheltek által bűnügyi költség címén befizetett összeg - befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított kamatával együtt történő - visszatérítéséről a Be. 585. § (1) bekezdése szerint rendelkezett.

Az ítélet elleni fellebbezést a Be. 3. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot a Be. 416. § (4) bekezdés b) pontja kizárja. A felülvizsgálati indítvány ismételt előterjesztésével összefüggő figyelmeztetés a Be. 418. §-ának (3) bekezdésén és a Be. 421. § (3) bekezdésén alapul.

Budapest, 2009. év július hó 2. napján

Dr. Schäfer Annamária s.k. a tanács elnöke, Dr. Csere Katalin s.k.
előadó bíró, Dr. Katona Sándor s.k. bíró

A kiadmány hitelül:
tisztviselő
Bné